

Tripolsky Géza

KÁNTOROK TORKA

A magyar kántor szó a latin cantorból származik. Jelentése: énekes (cantare – énekelni). Olyan egyházi szolgálatról van szó, mely kiegészíti, változatosabbá teszi a misét és egyéb szertartást. Énekel és a templomban harmóniumon kísér. A jó kántort a hívők mindig értékelték, s a fizetésén kívül „nyakolajjal” kedveskedtek neki.

Szülővárosomban már a két háború között is öt katolikus templom volt, tehát ennyi képzett vagy betanult kántor is. Jegyzetekre és most már emlékezetemre is támaszkodom a felsorolásoknál.

A felsővárosi Szent István-plébániának egy esperese és egy káplánja volt. A templom 1911-ben leégett, de az 1909-ben épült plébánia egy részét gyorsan átalakították kápolnává, ahol rendszeresen miséztek, illetve még most is tartják a szertartásokat. A harmincas években Fodor György látta el a teendőket. Kántortanító volt, de az iskolában már nyugdíjazták. Később egy Müller nevű kántort alkalmazott Tamás Ferenc esperes. A kántor teljes munkaidővel dolgozott nappal, éjszaka viszont bizonyára nem sokat alhatott, mert az is előfordult, hogy figyelmetlenül végezte munkáját. Egy alkalommal a miséző esperes fel is kiáltott a hívek segítségét kérve: – Ugyan, szóljanak már neki, hogy hagyja abba! – A múlt század nyolcvanas éveiben épült a Jézus Szíve nevét viselő alsóvárosi templom. Ugyancsak két papja és városszerte ismert kántora, Kopasz Kálmán. Nagyon népszerű ember volt, ismerte az egész város. A kántorság mellett biztosítási ügynökséggel is foglalkozott. A legtöbb biztosítási szerződés késő ősszel járt le – amikor már forrt a bor. Akkor még Zentán igen sokan termeltek szőlőt, és a kántor úr tudta, hogy mikor forr a „rámpás”, amit ő „murcinak” nevezett. Kellő áhítattal mondta ki a nevét.

A kántor legönállóbb munkája a temetésen való éneklés. A szertartást ő beszéli meg a hozzátartozókkal. A megbeszélés általában egy

üveg jófajta „targyival”, illetve „papramorgóval” kezdődik. Szóval a megboldogult valamelyik családtagja átnyújtja az üveget. Aztán közli, hogy kitől kell név szerint búcsúztatni. Elsők a családtagok, utolsók a barátok, ismerősök. Minél több a név, annál nagyobb a számla. Alkudni nem lehetett, mert akkor a kántor úr megfázott, és végigköhögte a búcsúztatót.

A harmincas években a halottat a lakóházban ravatalozták föl, és onnan díszes gyászkocsin szállították a koporsót, általában a legközelebb levő temetőbe. Az alsóvárosi temetőbe menet az utolsó út gyakran egy gyógyszertár előtt vezetett el. Tulajdonosa, dr. Bánffy Boldizsár, a gyászmenet elhaladtakor lehúzta a vasredőnyt és a rajta levő, éjszakai ügyeletre szolgáló nyitásnál figyelt. Kopasz kántor úr úgy időzítette a kísérőéneket, hogy a patika ajtaja közelében kezdte énekelni, hogy „Halál ellen nincs orvosság”. A redőny mögött álló gyógyszerész barátja meg így válaszolt: „Nincs az apád f...a!” Ez a játék addig tartott, míg a kántor élt, mert ő távozott el előbb.

A század elején épült fel a harmadik katolikus templom. Magánalapítványból készült a Szent Antalról elnevezett épület, ezért hívta a nép Keczei-templomnak is. Jámbor és tudós plébánosa, dr. Flitner Béla gimnáziumi hitoktató is volt, ezért a legszükségesebb papi teendőket végezte. Vasárnap délelőtt az ő vezetésével vonultunk a diákmisére. Állandó kántora nem volt, másik plébániától kapott segítséget, vagy a zenében valamennyire jártas kisiparos vállalta a kántorságot. Négy esztendeig hallgattam én is az igehirdetést nála, amit két jókora pofonnal hálált meg. Az a gyanúm, hogy csak ezek a pofonok csattantak el négy év alatt prédikáció közben.

A város nyugati szélén épült a múlt század végén a Kis Szent Teréz-kápolna. A két háború között hosszú ideig Gere Vince volt a plébános. A papi teendők mellett humanitárius akciókat szervezett (szegénykonyhát tartott), és kulturális programokat rendezett. Zenta központja a város nyugati széléről kapta a művelődést. A múlt évben, a Zentai csata 300. évfordulóján helyezték el a Szent Teréz-templom alapkövét a még meglévő kápolna közelében. Ezt már Gere Vince plébános nem érte meg. A kápolna kántorát szintén Gerének hívták. Semmiben sem jeleskedett különösen, hacsak azt nem említjük, hogy a templomban énekelt, a szatócs üzletében meg árult.

Zenta északnyugati részén századunk harmincas éveiben épült az Assisi Szent Ferencről elnevezett templom. Ismert és állandó kántora nem volt, ezek betanult személyekből kerültek ki. A templom plébánosa, Fábry Jenő viszont művelődésünk kiemelkedő egyénisége volt. A város monográfiájához két füzetrel járult hozzá, és magyar népdalokat gyűjtött.

A második világháború után

A felszabadítások és megszabadítások gyorsan hatottak. A szerzetesrendek jó részét feloszlatták, vagyonukat elkobozták. A női rendek megmaradt nővérei a plébániákon helyezkedtek el, s vállaltak minden munkát, a kántorságtól a padlómosásig.

– A Szent István-kápolna kántora a közelmúltig Ivanka nővér volt – egy csupa szív és lélek szerzetes nő. Most nyugdíjas, és munkáját (inkább hivatását!) egy fiatalabb nővér látja el.

– Jézus Szíve templomában az egyházi zenét kedvelő plébánosnak ének-kara van. A templomon kívüli szertartásokban két segédkántor segíti.

– A Szent Antal-templom állandó, de most már elhunyt kántora, Ballasy Gyula helyett alkalmi megoldással oldják meg a kérdést. Balassy jó kántor és minden egyéb munkát vállaló ember volt (könyvelő). Egy időben ő és megboldogult barátja, dr. Bodor István jogász a város külterületén levő kocsmák felügyeletét végezte. A nagyevő és nagyivó cimborák mindenre fölfigyeltek. Még azt is tudták, hogy a Felsőhegyen működő Maksi péknek a kemencén kívül borospincéje is van, és úgy „suba alatt”, a kenyér mellett a jófajta nedűt is méri. Egy napon meg is érkeztek az „ellenőrök”. A mesternek sok munkája volt, és beterelte az urakat az első szobába. Nem sok idő múlva ismét bement, és egy sült malacot meg két palack bort tett az asztalra. A pék dolgozott, de az ellenőrök sem tétlenkedtek. Úgy egy óra múlva ment be Maksi a vendégekhez és csodálkozó, tágra nyílt szemmel látta, hogy az asztalon a tepsiben malaccsontok vannak meg két teljesen üres palack. Előbb csodálkozott, aztán megkérdezte:

– Hun malac?

Bodor jogász úrnak viszont mindenre volt válasza. Nagyot csapott a pocakjára, és így szólt:

– Betertük az ólba . . .

– A Kis Szent Teréz-kápolnában Nagy József esperes mellett Viktor Vencel állandó kántor működik.

– A Szent Ferenc-templom plébánosának, Fazekas Ferencnek a kántora, Bolyos István Péterrévéről jár Zentára hetenként 3–4 napon. A mise kísérete mellett a temetéseknél is közreműködik. Jó hangja és megfelelő képzettsége van, de az utazás gátolja a munkáját . . .

Milyen anyaggal rendelkeznek?

A régebbi és újabb anyagokat írják át a fiatalabb kántorok. A búcsúztatók állandó dallamára maguk készítenek szövegváltozatokat. A búcsúztatók öröklődnek, s a kántorok ezeket adaptálják, tehát elkészítik a megfelelő változatot aszerint, hogy ki a halott, illetve milyen

kívánságuk van a hozzátartozóknak. A kántor a halott nevében búcsúzik a házasártóktól, a gyerekektől, unokáktól, élő testvérektől, rokonoktól, komáktól és komaasszonyoktól, szomszédoktól, barátoktól, ismerősöktől. A kántor nem mindig remekel. Lehet baj a hallással, a vereséssel, főleg a szótagok számával. Gyakran hallunk kínrímeket.

A temetési szertartás három részből áll. A koporsóba tétel és virrasztás az első (ha a háztól temetnek). A pap és a kántor által végzett kikérés és búcsúztatás a második, a sírbatétel a harmadik.

A búcsúztatók közül kiválasztottunk egy viszonylag rövid szöveget. Kiss Lajos kántor énekelte Hegedűs Sándor 47 évesen elhunyt halottnál.

Búcsúztató

*Le kellett számolnom – e földi étellel
Sírba szállok máma – 47 évemmel
Egy pár sóhajtás volt – csak az elmúlásom
Nem is mentem által – nagy haláltusákon.*

*Hamar ide értem – gyorsan jött halálom
Nem hittem, hogy napom – ily hamar leszálljon
Tegnap még nekem is – világított a nap
Máma meg itt fekszem – bezárt koporsóban.*

*Ily mulandó a lét – vége szakad hamar
Mikor nem is várjuk – a gyászsír eltakar.
Rátok is hirtelen – jött e súlyos csapás
Váratlan a nehéz – lesújtó sötét gyász.*

*Ki is hitte volna – ezt még tegnap reggel
Hogy máma elvisznek – töletek örökre
Jaj, de bizonytalan – e földön az élet
Senki sem tudhajtja – hogy mikor ér véget!*

*Búcsút sem mondhattam – végső perceimben
Az utolsó útra – nem készült el lelkem.
Hová legyek most már – Istenem előtted,
Aki életemet – oly hirtelen vetted.*

*A bűnösök iránt – nagy a Te irtalmad
Kegyességed, hiszem – engem is meghallgat
Kérlek, irtalmazz meg – én bűnös lelkemnek
Mellyel íme mostan – végbúcsúba kezdek.*

*Jöjj hát Boros Anna – kedves feleségem
Egyedül hagylak most – szomorú özvegyem
Magad viseled már – az élet terheit
Nehéz lesz jól tudom – mert férjed nem segít.*

*Harminc évig éltünk – együtt békén veled
Bajban és örömben – te osztottál velem.
Hirtelen megválva – azt kívánom neked
A jó Isten áldjon – minden ügyeidben.*

*Jöjj Hegedüs Teréz – szeretett jó lányom
Hallgasd édesapád – szavát még utolszor
Ferenc István vőmmel – legyen boldog éted
Áldjon meg az Isten – most már benneteket.*

*Hegedüs Erzsébet – másik kedves lányom
Kiss vejemmel – búcsúm fogadjátok
Úgysem láttok engem – többé az életben
Áldjon benneteket – most már a jó Isten.*

*Harmadik jó lányom – te Hegedüs Anna
Hogy temetésre jössz – ugye nem gondoltad
Dobó István vőmmel – aki most érkezett
Áldjon meg az Isten – míg a földön éltek.*

*Négy kedves unokám – kiket úgy szerettem
Megáldlak titeket – mielőtt elmegyek
Segítsen és védjen – Isten benneteket
Hogy jó szülőitek – öröme legyetek.*

*Hegedüs Sándor jó – apám Isten veled
Sírba viszem ma a – tetőled nyert nevet.
Koncz Erzsébet anyámmal – áldjon a jó Isten
Öreg napjaitok – teljék békeséggel.*

*Boros György apósom – áldjon meg az Isten
És veled anyósom – Szabó Erzsébettel.
Árva unokátok – Gyurika veletek
Még e földön soká – boldogan éljete.*

*Öt élő testvérem – búcsúzóom tőletek
Mielőtt a gyászsr – elfödi testemet
Párjaitokkal és családjaitokkal
Éljete sokáig – Isten áldásával.*

*A feleségemnek – két élő testvére
Köszönöm most már, hogy – engem tiszteltetek
Párotokkal együtt – búcsúzó tőletek
Családjaitokkal – áldjon ég titeket.*

*Szabó István komám – tőled is búcsúzó
A síromba vivő – utolsó utamon
Halász Julianna – jó komasszonyommal
Áldjon meg az Isten – s minden családdal.*

*Darabos István is – kedves keresztapám
És Böndör Mária – kedves keresztanyám
Végső szóm hozzátok – hirtelen távozva
Áldjon benneteket – az ég és föld Ura.*

*Isten veletek is – nászok, nászasszonyok
Keresztgyermekem – tőletek is válok
Legyen az éltetek – e földön boldogság
Áldja élteteket – már a Szentháromság.*

*Goór István sógorom – te is vedd búcsúmat
E világon hozzád – utolsó szavamat
Öreg Erzsébettel – jó feleségeddel
Éljetek még itten – teljes békességgel.*

*Még ifjú Goór István – jöjj unokaöcsém
Végbúcsúmat vegyed – gyászsíromnak szélén
Horváth Ilonával – és kislányotokkal
Áldjon meg az Isten – míg szívetek dobban.*

*Összes rokonaim – kedves szomszédaim
Végtiszteletemre – egybegyűlt vendégim
Hirtelen távozva – nektek is kívánom
Titeket az Isten – egyenként megáldjon.*

*Most már kegyes Jézus – adj nyugtot testemnek
És adj menyben üdvöt – én bűnös lelkemnek!*

Ámen.